

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Малюга Володимир Михайлович

УДК 343.132: 349.98

Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу та криміналістики юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Когутич Іван Іванович
Львівський національний університет
імені Івана Франка, професор кафедри
кримінального процесу та криміналістики

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Щур Богдан Володимирович
Львівський торговельно-економічний
університет,
завідувач кафедри кримінального права і
процесу

кандидат юридичних наук, доцент
Бояров Віктор Іванович,
Академія адвокатури України (м. Київ)
професор кафедри кримінального процесу і
криміналістики

Захист відбудеться «18» листопада 2016 року о «10.00» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14 (зал засідань юридичного факультету, ауд. Г-409).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розіслано «10» жовтня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.О. Семків

ВСТУП

Актуальність теми. Зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві та пов'язані з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України, інших нормативно-правових актів, вимагають подальшого перегляду багатьох методологічних, передусім, прикладних положень таких споріднених наук, якими є кримінальний процес, криміналістика, теорія оперативно – розшукової діяльності тощо. Обумовлено це також тим, що наукові знання вдосконалюються, їх обсяг збільшується, як і видозмінюється нове законодавство. Це призводить до потреби вдосконалення та напрацювання нових ефективніших шляхів практичного використання отриманих знань. Тому реформування кримінально-процесуального законодавства, системи правоохоронних органів України зумовило, зокрема, і необхідність комплексного наукового дослідження проблем взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні.

Підґрунтям дисертаційного дослідження стали фундаментальні праці вчених, які розглядали процесуальні та криміналістичні, зокрема, методичні аспекти досудового розслідування злочинів, а саме: Ю.П. Аленіна, І.В. Басистої, В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, В.Д. Берназа, А.І. Вінберга, А.Ф. Волобуєва, В.І. Галагана, В.Г. Гончаренка, В.А. Журавля, О.О. Ейсмана, А.В. Іщенко, Н.С. Карпова, Н.І. Клименко, В.О. Коновалової, І.Ф. Крилова, В.С. Кузьмічова, В.В. Лисенка, В.К. Лисиченка, В.Г. Лукашевича, Є.Д. Лук'янчикова, М.М. Михеєнка, М.А. Погорецького, О.С. Саїнчина, М.Я. Сегая, С.М. Стахівського, В.В. Тищенко, Л.Д. Удалової, В.М. Шевчука, В.Ю. Шепітька, О.Р. Шляхова, Б.В. Щура та багатьох інших.

Питання взаємодії слідчих та працівників оперативно-розшукових, експертних тощо підрозділів у виявленні та розслідуванні злочинів викладені у працях закордонних та українських науковців, таких як: Н.А. Аменицька, А.М. Балашов, Є.С. Безруких, В.М. Биков, С.В. Бородін, В.М. Бурикін, В.І. Бояров, О.О. Волобуєва, М.М. Гапанович, В.А. Глазков, А.А. Глієвий, М.Б. Головка, І.М. Гуткін, А.П. Дербеньов, О.О. Закатов, В.В. Іванов, О.В. Керевич, В.В. Ковальов, А.П. Кругліков, І.В. Кубарєв, А.О. Ляш, І.І. Мартинович, П.І. Мінюков, С.А. Невський, І.В. Озерський, А.А. Патик, Т.О. Паутова, В.В. Пивоваров, Д.П. Письменний, Г.Ю. Прилуцький, В.В. Старченко, Г.П. Цимбал, Г.О. Усатий, В.П. Хомколов, Л.О. Фещенко, Л.І. Щербина, О.В. Яцюк та інших. Водночас, актуальність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні обумовлена й потребою виокремлення й усталення її в системі типової методики розслідування злочинів. Сучасна належна наукова розробка цієї тематики сприятиме слідчим у підвищенні їх професійних знань, успішному виконанні покладених на них завдань, з тим, щоб їх робота була максимально ефективною, щоб кожний злочин належно був розслідуваним і винні несли заслужене покарання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація підготовлена в межах наукової теми кафедри кримінального процесу та криміналістики Львівського національного університету імені Івана

Франка «Криміналістичні знання та проблеми розширення меж їх використання» (номер державної реєстрації 0110U005709).

Дисертація виконана відповідно до Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08 квітня 2008 р. № 311/2008, Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р, Плану заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08 серпня 2012 р. № 767, Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю на 2011–2017 рр., затвердженої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011; Плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 січня 2012 р. №53-р.

Мета і завдання дослідження. Метою наукового пошуку є вивчення правових, теоретичних основ і особливостей організації та функціонування взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні як складового елемента методики розслідування злочинів.

Для досягнення мети дослідження поставлені такі основні завдання:

- дослідити, науково обґрунтувати та уточнити окремі аспекти поняття, сутності та наукових основ учення про методику розслідування злочинів (криміналістичну методику);

- уточнити поняття, сутність та наукові основи взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні;

- визначити роль теоретичних положень взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні як структурного елемента методики розслідування злочинів;

- проаналізувати соціально - діяльнісну детермінацію та інформаційно-гносеологічну основу взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні;

- розглянути сучасні рівні, напрями, форми та види взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні;

- розкрити процесуальні та організаційно-тактичні аспекти взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами;

- узагальнити практичний досвід організації та здійснення взаємодії слідчого з оперативними підрозділами й іншими суб'єктами в кримінальному провадженні, зокрема, розробити конкретні пропозиції щодо вдосконалення їхньої діяльності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини та діяльність, що мають місце під час взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів.

Методи дослідження. В основу дисертаційної роботи покладено діалектико-матеріалістичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ та загальнонаукові і спеціальні методи, що базуються на ньому.

Методи логіки (аналіз, аналогія, дедукція, синтез, індукція та інші) були використані з метою дослідження нормативних актів, матеріалів кримінальних проваджень, концепцій, думок авторів з окремих питань, що входять до предмету дослідження, а також для узагальнення та формулювання висновків (розділи 1, 2); *моделювання* – під час формування висновків до розділів і загальних висновків у роботі (розділи 1, 2); *описово-аналітичний* – для тлумачення юридичних правових категорій, формулювання дефініцій і уточнення понятійно-категоріального апарату (розділи 1, 2); *порівняльно-правовий метод* – під час співставлення наукових досліджень та концепцій, наявних у вітчизняній та світовій науці, положень нормативних актів. За допомогою *соціологічного та статистичного методів* проводився аналіз та узагальнення емпіричної бази (кримінальних проваджень, результатів анкетування) (розділи 1,2).

Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі кримінального процесуального права, криміналістики, кримінального права, теорії оперативно – розшукової діяльності.

Нормативно-правову базу дослідження складають Конституція України, кримінальне процесуальне законодавство України, а також окремих зарубіжних держав, галузеві Закони України та підзаконні нормативно-правові акти.

Емпіричну базу дослідження складають результати узагальнення 112 кримінальних проваджень (справ) у архівах судів Донецької, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Закарпатської областей за 2012-2015 рр., інших правоохоронних органів, а також результати анкетування 85 слідчих, 55 співробітників оперативних підрозділів, 30 прокурорів, 25 судових експертів, які представляли вищезначені регіони держави. Також, використано регіональні аналітичні та статистичні матеріали опублікованої судової та слідчої практики за 2010-2015 рр., власний досвід автора, діючого працівника правоохоронного органу в м. Львові.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших в Україні, після прийняття КПК України, монографічним дослідженням теоретичних і практичних аспектів взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами як складового елемента методики розслідування злочинів.

У результаті дослідження запропоновано низку положень теоретичного та практичного значення, зокрема:

уперше:

– обґрунтовано, що взаємодія між суб'єктами криміналістичної діяльності в рамках типової структури методики розслідування окремих видів (груп) злочинів утворена взаємодією прокурора із слідчим та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні та взаємодією слідчого з оперативними і експертними підрозділами, з контролюючими та іншими державними органами, об'єднаннями громадян і громадянами. У запропонованій структурі типової моделі криміналістичної методики розслідування самостійне місце займає

взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні;

- запропоновано вважати, що взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні як структурно утворюючий елемент методики розслідування окремого виду (групи) злочинів має функціональну спрямованість, є підсистемою цієї методики. Функції аналізованої підсистеми пов'язані в певний спосіб з функціями криміналістичної науки загалом. Тому виправдано виокремити такі функції цієї підсистеми: 1) описово-інформаційну; 2) пізнавально-прагматичну; 3) прогностично-евристичну; 4) регулятивну. Всі ці функції взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні як самостійного елемента криміналістичних методик визначають його науково-понятійну і криміналістично-змістовну сутність, основні напрями реалізації та визначають теоретико-практичну значущість;

- сформульовано концепцію, згідно якої взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні є одним із багатьох наукових напрямів криміналістичної науки (тобто, окремою криміналістичною теорією). Основними напрямами цієї теорії можуть бути: 1) вивчення закономірностей підстав для здійснення взаємодії, її організації, реалізації та функцій; 2) виявлення і дослідження системи, суб'єктного складу і внутрішньо - та зовнішньо – структурних зв'язків взаємодії; 3) систематизація видів, форм та напрямів взаємодії слідчого у кримінальному провадженні; 4) дослідження і розробка тактичних засобів організації та реалізації взаємодії, оцінка результатів; 5) виокремлення та аналіз особливостей взаємодії слідчого у кримінальному провадженні, обумовлених її суб'єктним складом, типовими слідчими ситуаціями та іншими чинниками розслідування злочинів тощо;

- наведено структуру взаємодії слідчого у кримінальному провадженні в сенсі елемента методики розслідування злочинів. Це, зокрема, теоретичний, правовий і ситуативний зміст взаємодії; суб'єкти взаємодії; мета і завдання взаємодії; предмет взаємодії; об'єкти і форми взаємодії; методи, а також тактичні аспекти організації та здійснення окремих її видів;

удосконалено:

- поняття “взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні”, під яким запропоновано розглядати передбачене в законі, відомчих нормативних актах або ж рекомендоване криміналістичною наукою сумісне функціонування зовнішньо (юридично, організаційно, професійно) не підпорядкованих суб'єктів взаємодії з притаманною їм комунікативно – діяльнісною чи/та специфічно – професійною компетенцією, спеціалізацією, що спрямовується і узгоджується слідчим (прокурором – процесуальним керівником) за часом, місцем, формами, а також засобами і методами реалізації для вирішення конкретних завдань, обумовлених характером слідчої ситуації, з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів та їх запобігання;

- погляди на мету і завдання взаємодії: мета сумісної діяльності слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні – встановлення істини у кримінальному провадженні, яка має

відповідати приписам, що встановлені КПК України; завдання: найдоцільніше й найефективніше використовувати узгоджені можливості та наявні засоби цих суб'єктів; заощадження робочого часу слідчого, працівників оперативних та інших правоохоронних і експертних підрозділів; постійний чи ситуативно – обумовлений обмін інформацією; підвищення якості слідства, неухильне дотримання вимог чинного законодавства;

- класифікацію (поділ на види) суб'єктів, напрямів, форм і видів взаємодії слідчого у кримінальному провадженні;

- зміст окремих норм кримінального процесуального законодавства та галузевих законів. Зокрема, запропоновано: а) викладення у новій редакції ст. 41 КПК; б) доповнити ст. 3 КПК пунктом із визначенням поняття співпраці (взаємодії); в) доповнити КПК статтею 41-1 Доручення слідчого на проведення негласної слідчої дії; г) викласти у новій редакції пункт 14 ст. 8 Закону України “Про оперативно – розшукову діяльність”;

набули подальшого розвитку:

- доктрина системи криміналістичної методики, її загальних положень;

- поняття “ криміналістичні методики розслідування окремих видів (груп) злочинів “;

- положення стосовно структури типової методики розслідування окремих видів (груп) злочинів;

- теоретичний, правовий і ситуативний зміст взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні, її предмет, об'єкти, форми, методи і тактика організації та здійснення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони сприятимуть подальшому розвитку науки криміналістики і кримінального процесу, розширюючи та поглиблюючи наукові положення щодо інституту взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами, як структурно утворюючий елемент методики розслідування окремого виду (групи) злочинів, а також можуть використовуватися у практичній діяльності. Сформовані у дисертаційному дослідженні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальшого розвитку вчення про взаємодію слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні;

- у практичній діяльності – для організаційно-методичного та інформаційного забезпечення діяльності слідчих, співробітників оперативних підрозділів, прокурорів та судових експертів. Пропозиції і рекомендації, викладені у дисертації, прийняті і використовуються слідчим відділом УСБУ у Львівській області (акт впровадження від 12 квітня 2016 р.) та Шевченківським районним судом м. Львова (акт впровадження від 4 квітня 2016 р.);

- у навчальному процесі – для підготовки фахівців юридичного профілю у вищих навчальних закладах. Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Прикарпатського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» (акт впровадження від 12 квітня 2016 р) та Львівського державного університету внутрішніх справ під час викладання навчальних дисциплін “Кримінальний

процес”, “Криміналістика”, “Оперативно–розшукова діяльність” (акт впровадження від 6 квітня 2016 р.);

- у законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України.

Апробація результатів дисертації. Дисертація підготовлена на кафедрі кримінального процесу і криміналістики юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, розглянута і обговорена на засіданні кафедри, яка її схвалила і рекомендувала до захисту.

Основні положення дисертації неодноразово доповідались та обговорювались на наукових семінарах кафедри і були оприлюднені на п’яти науково-практичних конференціях різного формату (міжнародного, всеукраїнського та міжвузівського), а саме на: XXI Звітній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 12-13 лютого 2015 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики» (м. Кривий Ріг, 22-23 травня 2015), Міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні науки: Історія, сучасний стан та перспективи дослідження» (м. Київ, 15-16 травня 2015р), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам’яті Ганса Гросса)» (м. Львів, 29 січня 2016р.), XXII Звітній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 4-5 лютого 2016р.).

Публікації. Основні положення і висновки, що були сформульовані у дослідженні, знайшли відображення в одинадцяти наукових публікаціях, серед яких п’ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні, а також у п’яти тезах, опублікованих у збірниках доповідей науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, що містять у собі 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (**285 найменувань на 28 сторінках**) та п’яти додатків на **63 сторінках**. Повний обсяг дисертації становить **289 сторінок**, з них основний текст – **196 сторінок**.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** наведено актуальність теми дисертації, ступінь наукової розробки проблеми дослідження, визначено його об’єкт і предмет, мету та завдання, зв’язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами, розкрито методологію дослідження, сформульовано наукову новизну отриманих результатів, охарактеризовано практичне значення роботи, а також висвітлено рівень апробації результатів дослідження та структуру роботи.

У **першому розділі “Понятійно-правові та методичні аспекти взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб’єктами у кримінальному провадженні”**, з огляду на комплексність проблеми, розглянуто систему методики розслідування окремих видів злочинів та місце в ній взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб’єктами у кримінальному провадженні, а також криміналістичну сутність, функції,

загальне поняття, правові основи і принципи взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні. Розділ охоплює три підрозділи.

У підрозділі 1.1. *“Система методики розслідування окремих видів злочинів та місце в ній взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні”* зазначено, що взаємодія між суб'єктами криміналістичної діяльності, як самостійний елемент методики розслідування злочинів, враховуючи ступінь своєї значущості в типовій методиці розслідування, а також логіку процесу самого розслідування, повинен знаходитись не в завершальній частині переліку елементів методики розслідування злочинів, а після *“особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій та їх комплексів (тактичних операцій)”* і перед *“профілактичною діяльністю слідчого”*.

Крім цього, взаємодія між суб'єктами криміналістичної діяльності, як самостійний елемент методики розслідування злочинів, повинна бути диференційована на різновиди. Продиктовано це, як видається, по – перше, видом криміналістичної діяльності, що здійснюється в рамках досудового розслідування, обумовленим специфікою реалізації процесуальних функцій (розслідування, захист, прокурорський нагляд). По – друге, що впливає з першого, - характером владних повноважень.

У підрозділі 1.2. *“Криміналістична сутність і функції взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні як структурного елемента методики розслідування злочинів”* вказано, що криміналістичні методики мають інтерпретувати положення стосовно взаємодії слідчого у кримінальному провадженні шляхом формулювання відповідних практичних рекомендацій. У зв'язку з цим, методики розслідування окремих видів (груп) злочинів можна розглядати як своєрідні канали впровадження в слідчу практику теоретичних положень про організацію та реалізацію цієї взаємодії під час розслідування злочинів, концептуальними основами яких виступають, передусім, криміналістичні, частково - кримінальні процесуальні, адміністративно – управлінські, психолого – філософські та інші галузеві – правничі дослідження.

Окрім вищенаведеного зазначено, що взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні як структурно утворюючий елемент методики розслідування окремого виду (групи) злочинів має функціональну спрямованість, Вона є підсистемою цієї методики. Функції аналізованої підсистеми пов'язані в певний спосіб з функціями криміналістичної науки загалом. Тому виправдано виокремити такі функції цієї підсистеми: 1) описово-інформаційну; 2) пізнавально-прагматичну; 3) прогностично-евристичну; 4) регулятивну. Всі ці функції взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні як самостійного елемента криміналістичних методик визначають його науково-понятійну і криміналістично-змістовну сутність, основні напрями реалізації та визначають теоретико-практичну значущість.

У підрозділі 1.3. *“Загальне поняття, правові основи і принципи взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні”* наголошено на тому, що у чинному законодавстві України немає

безпосередньої норми, яка б визначала поняття взаємодії взагалі та взаємодії слідчого з відповідними суб'єктами у кримінальному провадженні зокрема. Це зроблено лише на доктринальному рівні у відповідних науково-правничих працях з кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності тощо. Саме там знаходимо авторські напрацювання щодо їхнього розуміння поняття та сутності тих чи інших видів взаємодії слідчого із доволі різноманітними за юридичним статусом суб'єктами у кримінальному провадженні. Переважна більшість із них, в певній мірі, були сформульовані до прийняття нині чинного КПК України, а отже містять змістовні та термінологічні похибки, прогалини; часто - не містять посилань на, принаймні бажану як для логіки побудови дефініції, інформацію про правову основу, суб'єктний склад, функціонально – видову і перспективну спрямованість тощо.

На основі вищенаведеного аналізу в теоретико – прикладному аспекті під взаємодією слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні запропоновано розглядати передбачене в законі, відомчих нормативних актах або ж рекомендоване криміналістичною наукою спільне функціонування зовнішньо (юридично, організаційно, професійно) не підпорядкованих суб'єктів взаємодії з притаманною їм комунікативно – діяльнісною чи/та специфічно – професійною компетенцією, спеціалізацією, що спрямовується і узгоджується слідчим (прокурором – процесуальним керівником) за часом, місцем, формами, а також засобами і методами реалізації для вирішення конкретних завдань, обумовлених характером слідчої ситуації, з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів та їх запобігання.

Зазначено, що найголовніше, чим вирізняється запропонована дефініція від інших, це те що вона термінологічно узгоджена з чинним КПК України; в ній зазначені підстави взаємодії (правові приписи та/або рекомендації криміналістичної науки); озвучено більшість її структурних елементів (суб'єкти, об'єкти, форми, правовий та ситуативний зміст взаємодії, її мета і завдання); означені характерні риси структуроутворюючих елементів взаємодії (сумісність функціонування; юридична та/або організаційна непідпорядкованість суб'єктів взаємодії; притаманність цим суб'єктам комунікативно–діяльнісної чи/та специфічно–професійної компетенції, спеціалізації; спрямовуюча і узгоджуюча роль слідчого (прокурора – процесуального керівника); змістовні та формальні критерії сумісного функціонування взаємодіючих суб'єктів тощо.

Узагальнюючи поширені серед науковців-криміналістів позиції, а також практику взаємодії слідчих з іншими суб'єктами в кримінальному провадженні після набуття чинності новим КПК України наведено систему цих принципів.

Другий розділ “Складові елементи і видові особливості взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні” складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. *“Структура взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні як одного з елементів видової (групової) методики розслідування злочинів”* досліджено елементи вищезазначеної структури та їх характерні ознаки. Зокрема, цими елементами виправдано вважати: теоретичний, правовий і ситуативний зміст

взаємодії; суб'єкт взаємодії; мету і завдання взаємодії; предмет взаємодії; об'єкти і форми взаємодії; методи, а також тактичні аспекти організації та здійснення окремих її видів, про що в подальшому зазначено у висновках.

У підрозділі 2.2. *“Форми, види і тактичні засоби взаємодії слідчого у кримінальному провадженні. Їх систематизація”* досліджено форми взаємодії слідчого з відповідними суб'єктами у кримінальному провадженні, що має не лише теоретичне, але й важливе практичне значення, оскільки знання типології цих форм дозволяє знайти найбільш ефективний варіант організації окремо взятої взаємодії в конкретних умовах діяльності, для конкретних суб'єктів, виконання конкретних завдань на різних ієрархічних рівнях системи. Форми взаємодії слідчого можуть бути різними. Їх запропоновано поділяти:

1. За характером зв'язків між слідчим та іншими суб'єктами узгодженої діяльності взаємодія може бути: а) безпосередньою й б) опосередкованою.

2. За часом реалізації взаємодія може здійснюватися: а) постійно й б) тимчасово. До постійної належить взаємодія, що здійснюється слідчим протягом усього часу кримінального провадження. Обмежена за часом взаємодія спрямована на виконання конкретного завдання.

3. За функціями – у процесі взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами із сфери правоохоронної діяльності: а) оперативно-розшукова, б) кримінальна процесуальна, в) адміністративно-правова, г) організаційно-управлінська, г) виховна.

4. Залежно від належності суб'єктів взаємодії до однієї чи різних систем правоохоронних органів розрізняють: а) зовнішню і б) внутрішню взаємодію.

5. За ступенем конспірації можна виокремити: а) гласну і б) негласну форми взаємодії слідчого. Це насамперед належить до реалізації безпосередньо як гласних, так і негласних слідчих (розшукових) дій.

6. За етапами здійснення: а) взаємодія організаційного етапу; б) взаємодія робочого етапу; в) взаємодія завершального етапу.

7. Залежно від виду конкретного суб'єкта, з яким слідчий взаємодіє у кримінальному провадженні, такими формами можуть бути: а) взаємодія з оперативними, експертними підрозділами; оперативно – розшуковими органами, слідчими свого та інших відомств; б) взаємодія з державними установами, підприємствами, організаціями всіх форм власності - це, передусім, взаємодія з державними органами, які контролюють і здійснюють нагляд (контрольне управління Міністерства фінансів України та різноманітні інспекції, що здійснюють нагляд за додержанням правил, тощо; в) взаємодія з громадськістю, ЗМІ, населенням тощо.

8. Залежно від факту урегульованості діяльності суб'єктів взаємодії у законодавстві: а) нормативно-правові, що впливають з положень КПК, законів, які регулюють діяльність органів Національної поліції, СБУ тощо та організаційно-тактичні або по іншому – процесуальні та тактичні (організаційні).

9. Залежно від територіального рівня (локалізації): а) взаємодія слідчих підрозділів з іншими суб'єктами у кримінальному провадженні локального (місцевого) характеру; б) регіонального характеру; в) загальнодержавного характеру.

10. Залежно від виду (групи) злочинів, у кримінальному провадженні стосовно яких здійснюється взаємодія слідчого. Наприклад, взаємодія у кримінальних провадженнях про: податкові злочини; економічні злочини; злочини в сфері земельних відносин.

11. Залежно від кількості окремих видів взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні, що у своїй сукупності утворюють відповідну форму взаємодії: а) багатовидова (складна) форма; б) одновидова форма (проста).

Різновиди взаємодії слідчого виокремлено в контексті: а) виявлення, припинення, розслідування злочинів; б) належного здійснення розшуку та затримання злочинців; в) специфіки: проведення профілактики злочинів; сутності та вмісту тактичної (організаційної) форми; виду злочину та етапу розслідування.

У сенсі тези, що чи не одним із найважливіших питань криміналістичної тактики і є, власне, проблема засобів цієї тактики, наведено наявну в криміналістиці їх систему взагалі, та систему тактичних засобів взаємодії слідчого у кримінальному провадженні зокрема.

У підрозділі 2.3. *“Особливості окремих форм взаємодії слідчого у кримінальному провадженні, обумовлені її суб'єктним складом та іншими чинниками розслідування злочинів”* зазначено про те, що виходячи з правового та адміністративно-управлінського устрою державної влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства, виправданою є наступна класифікація суб'єктів взаємодії слідчого: представницькі органи державної влади та місцевого самоврядування, їх структурні підрозділи, посадові особи та уповноважені представники; центральні та місцеві органи виконавчої влади, виконавчі структури місцевого самоврядування, їх структурні підрозділи та посадові особи; банки та інші суб'єкти, що здійснюють фінансові операції; контрольні та контрольно-ревізійні органи й підрозділи (органи державного фінансового контролю в Україні), їх посадові особи; господарські підприємства та організації; громадські некомерційні установи та організації; недержавні та відомчі правоохоронні структури; засоби масової інформації (друковані, електронні, теле -, радіозасоби); громадськість.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дисертаційного дослідження, виконаного на основі поглибленого системно-структурного аналізу кримінального процесуального законодавства, криміналістики, теорії оперативно – розшукової діяльності тощо, на підставі вивчення наукового доробку вчених сформульовано низку висновків і пропозицій. Основні з них такі:

1. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні - це передбачене в законі, відомчих нормативних актах або ж рекомендоване криміналістичною наукою сумісне функціонування зовнішньо (юридично, організаційно, професійно) не підпорядкованих суб'єктів взаємодії з притаманною їм комунікативно – діяльнісною чи/та специфічно – професійною компетенцією, спеціалізацію, що спрямовується і узгоджується слідчим (прокурором – процесуальним керівником) за часом, місцем, формами, а також засобами і методами реалізації для вирішення

конкретних завдань, обумовлених характером слідчої ситуації, з метою розслідування і запобігання злочинів, встановлення об'єктивної істини та забезпечення правильного застосування закону.

2. Структурними елементами взаємодії слідчого у кримінальному провадженні є: теоретичний, правовий і ситуативний зміст взаємодії; суб'єкти взаємодії; мета і завдання взаємодії; предмет взаємодії; об'єкти і форми взаємодії; методи, а також тактичні аспекти організації та здійснення окремих її видів.

3. Теоретичний, правовий і ситуативний зміст взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні - це сукупність характеристик про найважливіші внутрішні особливості, які визначаючи сутність цієї взаємодії, знаходять відображення в науковому і практичному призначенні.

4. Суб'єкти взаємодії слідчого у кримінальному провадженні – це всі ті учасники кримінального провадження і в певний спосіб дотичні до нього фізичні і юридичні особи, які за розсудом (углядом) слідчого за належних підстав, у необхідний час, для досягнення мети і завдань досудового розслідування залучаються до відповідної форми взаємодії.

5. Предмет взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні – це відповідні закономірності прояву найважливіших внутрішніх особливостей, які визначаючи сутність цієї взаємодії, знаходять відображення в її науковому і практичному призначенні. А саме, закономірності: сумісності у функціонуванні відповідних суб'єктів взаємодії; внутрішньої підпорядкованості, узгодженості діяльності суб'єктного складу взаємодії: правової, ситуативної, зовнішньо - видової та методичної (технічної, тактичної) обумовленості взаємодії; специфіки впливу конкретних завдань на спільне функціонування суб'єктів взаємодії тощо.

6. Об'єкт взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні - це те, із приводу чого організовується (виникає) і здійснюється (існує) взаємодія, її напрям.

7. Форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні - це певні способи внутрішньої організації та зовнішнього практичного відображення конкретних зв'язків між слідчим і суб'єктами взаємодії, що забезпечують узгодженість їх дій і правильне поєднання повноважень, методів і засобів роботи з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів та їх запобігання, характеризуються сукупністю винятково притаманних їм ознак, комплексне поєднання яких і дає можливість відмежувати ці способи від інших активностей, що охоплюються компетенцією цих взаємодіючих суб'єктів.

8. Методи взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні – це науково-методологічні основи у вигляді певної єдності способів, прийомів і шляхів дослідження предмета, об'єктів, завдань, мети, форм і видів організації та здійснення цієї взаємодії взагалі та в контексті розслідування окремих видів (груп) злочинів зокрема.

9. Тактика взаємодії слідчого з іншими суб'єктами у кримінальному провадженні - це складна організаційно-функціональна система, спрямована на формування і підтримку на рівні, який відповідатиме потребам практики,

постійної готовності відповідних суб'єктів сумісної діяльності (передусім, слідчого, працівників оперативних та експертних підрозділів) до систематичного використання у ході взаємодії наявного технічного, експертного, тактичного і методичного арсеналу, а також на реалізацію цієї готовності у кожному конкретному випадку здійснення відповідного виду чи форми взаємодії.

10. Форми взаємодії слідчого можна поділяти: за характером зв'язків між слідчим та іншими суб'єктами узгодженої діяльності; за часом реалізації; за функціями; залежно від належності суб'єктів взаємодії до однієї чи різних систем правоохоронних органів; за ступенем конспірації; за етапами здійснення; залежно від виду конкретного суб'єкта, з яким слідчий взаємодіє у кримінальному провадженні; залежно від факту урегульованості діяльності суб'єктів взаємодії у законодавстві; залежно від територіального рівня (локалізації); залежно від виду (групи) злочинів, у кримінальному провадженні стосовно яких здійснюється взаємодія слідчого; залежно від кількості окремих видів взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні, що у своїй сукупності утворюють відповідну форму взаємодії.

11. Кожній формі властиві конкретні види взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні. Вид взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні – це один із різновидів тієї чи іншої форми або напряму (об'єкта) цієї взаємодії. Різновиди можна систематизувати або залежно від виду форми, або ж – напряму (об'єкта) взаємодії. Перший варіант є більш придатним для забезпечення логіки систематизації видів взаємодії, а другий – її повноти, враховуючи доволі значну кількість різновидів взаємодії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. **Малюга В.** Криміналістична сутність та функції взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні / В. Малюга // *Legea Si Viata. Publicatie stiintifico-practica.* – 2015. – № 3. – С. 90–94. (Республіка Молдова)

2. **Малюга В.** Історико-правовий аналіз взаємодії органів досудового слідства і співробітників оперативних підрозділів у розслідуванні злочинів / В. Малюга // *Вісник Львівського університету. Серія юридична.* – 2015. – Вип. 61. – С. 163–170.

3. **Малюга В.М.** Загальна характеристика взаємодії слідчого у кримінальному провадженні / В.М. Малюга // *Підприємництво, господарство і право.* – 2015. – № 7/2015. – С. 235–237.

4. **Малюга В.М.** Структура методики розслідування окремих видів злочинів та місце в ній взаємодії слідчого / В.М. Малюга // *Підприємництво, господарство і право.* – 2015. – № 8/2015. – С. 238–239.

5. **Малюга В.М.** Особливості окремих форм взаємодії слідчого у кримінальному провадженні, обумовлені її суб'єктним складом та іншими

чинниками розслідування злочинів. /В.М. Малюга // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія юридичні науки. – 2016 – Вип. 1. – Т. 2. – С. 118–124.

6. **Малюга В.М.** Форми, види і тактичні засоби взаємодії слідчого у кримінальному провадженні. Їх систематизація. / В.М. Малюга // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – №1. – С. 235–241.

7. **Малюга В.М.** Структура методики розслідування окремих видів злочинів та місцев ній взаємодії слідчого / Малюга В.М. // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XXI звітної науково-практичної конференції (м. Львів, 12-13 лютого 2015 р.). – Львів : Юрид. ф-т ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 236–239.

8. **Малюга В.М.** Загальнотеоретичні аспекти взаємодії слідчого у кримінальному провадженні. / Малюга В.М. // Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 22-23 травня 2015 р.). – Кривий Ріг, 2015. – С. 265–268.

9. **Малюга В.М.** Взаємодія органів досудового слідства і співробітників оперативних підрозділів у розслідуванні злочинів: генеза та сучасний стан дослідження / Малюга В.М. // Юридичні науки: Історія, сучасний стан та перспективи дослідження : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15-16 травня 2015р.). Центр правових міжнародних досліджень.– Київ, 2015. – Ч. II. – С. 236–239.

10. **Малюга В.М.** Форми, види і тактичні засоби взаємодії слідчого у кримінальному провадженні, їх систематизація / Малюга В.М // Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса) : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 29 січня 2016 р.). – Львів, 2016. – С. 186–187.

11. **Малюга В.** Структура взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні як одного з елементів видової (групової) методики розслідування злочинів / В. Малюга // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XXII звітної науково-практичної конференції (м. Львів, 4-5 лютого 2016 р.). – Львів : Юрид. ф-т ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – С. 220–223.

АНОТАЦІЯ

Малюга В.М. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2016.

У дисертації здійснено комплексний аналіз теоретичних і практичних проблем організації та функціонування взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні в контексті складового елемента методики розслідування злочинів.

Враховуючи новели кримінального процесуального законодавства України, а також усучаснені положення науки криміналістики, уточнено поняття, сутність та наукові основи взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні; визначено роль теоретичних положень взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні як структурного елемента методики розслідування злочинів; проаналізовано соціально - діяльнісну детермінацію та інформаційно-гносеологічну основу взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні; запропоновано форми, види, методи й тактику цієї взаємодії.

Ключові слова: взаємодія слідчого, оперативні підрозділи, суб'єкти кримінального провадження, методика розслідування злочинів, система методики розслідування злочинів, форми, види, методи і тактичні засоби взаємодії.

АННОТАЦІЯ

Малюга В.М.. Взаимодействие следователя с оперативными подразделениями и другими субъектами в системе методики расследования преступлений. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук за специальностью 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно - розыскная деятельность. - Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2016.

В диссертации осуществлен комплексный анализ теоретических и практических проблем организации и функционирования взаимодействия следователя с оперативными подразделениями и другими субъектами в уголовном производстве в контексте составного элемента методики расследования преступлений.

Учитывая новеллы уголовного процессуального законодательства Украины, а также осовремененные положения науки криминалистики уточнены понятие, сущность и научные основы взаимодействия следователя с оперативными подразделениями и другими субъектами в уголовном судопроизводстве; определена роль теоретических положений взаимодействия следователя с оперативными подразделениями и другими субъектами судопроизводства как структурного элемента методики расследования преступлений; проанализированы социально – деятельностное детерминирование и информационно-гносеологическая основа взаимодействия следователя с оперативными подразделениями и другими субъектами в уголовном судопроизводстве; предложены формы, виды, методы и тактические средства этого взаимодействия.

Ключевые слова: взаимодействие следователя, оперативные подразделения, субъекты уголовного производства, методика расследования преступлений, система методики расследования преступлений, формы, виды и тактические средства взаимодействия.

SUMMARY

Malyuha V.M. Interaction of investigator with operational units and other subjects in the system of crimes investigation technique.-Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.09 - criminal procedure and criminalistics; forensics; operatively-search activity.–Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2016.

Thesis deals with comprehensive analysis of theoretical and practical problems of organization and functioning of investigator interaction with operational units and other subjects in criminal proceedings in the context of constituent of investigating crime technique.

Considering the stories of criminal procedural legislation of Ukraine, as well as modernized provisions of forensic science is clarified the concept, the nature and scientific basis of investigator interaction with operational units and other subjects in criminal proceedings; identified the role of theoretical propositions of investigator interaction with operational units and other subjects in criminal proceedings as a structural element of investigating crime technique; analyzed socially - pragmatic determination and information epistemological basis of investigator interaction with operational units and other subjects in criminal proceedings.

Within the structure of investigator interaction with operational units and other subjects in criminal proceedings as one of the elements of specific (group) investigating crime technique is studied a number of its elements: theoretical, legal and situational content of interaction; subject interactions; goal and objectives of cooperation; object of interaction; objects and forms of cooperation; methods and tactical aspects of organization and implementation of some of its types.

Studied and analyzed forms of investigator interaction with relevant subjects in the criminal proceedings, which has not only theoretical but also practical importance because the knowledge of the typology of these forms allows to find the most effective variant of organization of a single interaction in specific operational conditions, for specific subjects, implementation of specific tasks at different hierarchical levels of the system.

It is noted that on the assumption of legal and administrative and managerial structure of public authorities, local government and civil society, justified is the following classification of investigator interaction subjects: representative bodies of public authorities and local governments, their structural units, officials and authorized representatives; central and local executive authorities, executive bodies of local government, their structural divisions and officials; banks and other subjects, engaged in financial transaction; control and control and audit authorities and units, their officials; economic institutions, enterprises and organizations; public non-profit institutions and organizations; non-state-owned and departmental security forces; the media (print, electronic, tele -, radio means); society.

Stated that the interaction of the investigator with said subjects is done on issues that arise during the crimes investigation in various spheres of life. Least developed, but relevant and useful for the investigator is his interaction with banking

institutions, control and audit authorities and the media. The following interaction is complicated by various factors, including the imperfections and even contradictions of the relevant regulations, the lack of a single integrated independent system of control and audit authorities in Ukraine, etc.

Keywords: investigator interaction, operational units, subjects of criminal proceedings, crimes investigation technique, system of crimes investigation technique, forms, types and tactical means of interaction.